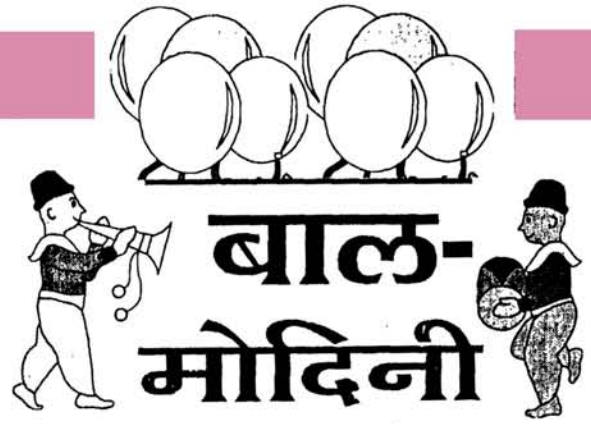

• कैलाशचन्द्रः द्विवेदी

नन्दीश्वरः

आसीत् कश्चन शिलादनामा धर्मात्मा मुनिः । सः पितृणाम् आदेशेन अयोनिजस्य मरणरहितस्य पुत्रस्य प्राप्त्यर्थं तपः कृत्वा देवेन्द्रं प्रसन्नं चकार । परं देवराजः पुत्रप्रदाने स्वस्य असमर्थतां प्रकटितवान् । ततः शिलादः महादेवं प्रसन्नं कर्तुं तपः तेपे । तस्य तपसा प्रसन्नः भूत्वा महादेवः प्रादुर्भूय समाधिस्थं शिलादं जागरयाञ्चकार । तदा शिलादः शिवस्तुतिं चकार । भगवान् शिवः अकथयत् - ''वत्स ! वरं वृणीष्व'' इति ।

शिलादः शिवम् अवदत् - ''प्रभो ! अहं भवत्समम् अयोनिजं पुत्रम् इच्छामि'' इति ।

शिवः अवदत् - ''पूर्वं ब्रह्मा मुनयः देवाश्च अवतार-धारणाय तपसा मम आराधनां चक्रुः । अत एव मुने ! अहम् अचिरात् एव कञ्चित् अवतारं ग्रहीष्यामि । यद्यपि अहं जगतः पिता, तथापि त्वं मम पितृरूपेण भविष्यसि । अहं तव अयोनिजपुत्रः भविष्यामि । तदा मम नाम नन्दी इति भविष्यति'' इति उक्त्वा शिवः अन्तर्हितः जातः ।

अथ कदाचित् मुनयः यज्ञाय यज्ञक्षेत्रं कर्षन्ति स्म । तस्मिन् समये शम्भोः आज्ञया यज्ञात् पूर्वमेव कश्चन बालकः उत्पन्नः जातः । सः बालकः जटामुकुटत्रिशूलधारी आसीत् । शिवादेशानुसारेण बालकस्य नाम नन्दी इति निश्चितम् । तस्य जातकर्मादिसंस्काराः अपि अभवन् । पञ्चमे वर्षे सः साङ्गोपाङ्गं सर्वाणि वेदवेदाङ्गानि शास्त्राणि च अधीतवान् । सप्तमे वर्षे पूर्णे जाते शिवाज्ञया मित्रा-वरुणौ उपस्थितौ ।

तौ शिलादम् अवदताम् - ''यद्यपि तव पुत्रः नन्दी सर्वशास्त्रज्ञः, तथापि अयम् अल्पायुः । इतः परं सार्धैक-वर्षमात्रं जीविष्यति एषः'' इति ।

तयोः वचनम् आकर्ण्य पुत्र-वत्सलः शिलादः नन्दीं हृदयेन आलिङ्गितवान्, दुःखार्तः सन् रुदितवान् च । तदा नन्दी पितरम् उद्दिश्य - ''तात ! अहं तपसा मृत्युं तोषयितुम् इच्छामि । कीर्तनेन एव अहं महादेवं जेष्यामि'' इति उक्त्वा पितरं प्रणम्य वनम् अगच्छत् ।

वनं गतः सः एकान्तस्थाने उपविश्य उग्रे तपसि लीनः अभवत् । सः पञ्चमुखं देवाधिदेवं सदाशिवं ध्यात्वा रुद्रमन्त्रं जपित-वान् । तज्जपप्रभावात् महादेवः प्रसन्नः अभवत् । सः उमया सह आगत्य - ''शिलानन्दन ! त्वया महत् तपः कृतम् । तव तपसा तुष्टः अहं तुभ्यं वरं दातुम् आगतः अस्मि । वत्स नन्दिन् ! तव मृत्युभयं कथम् ? त्वं मत्समः असि । त्वयि मत्समं बलं भविष्यति । त्वयि मम निरन्तरस्नेहः अपि भविष्यति'' इति उक्त्वा वरं दत्त्वा शिवलोकम् अगच्छत् ।

□□